

RYFYLKE FRILUFTSRÅD I SAMARBEID MED
STAVANGER KOMMUNE, PARKVESENET:

Skjøtselsplan for Store Marøy

Innledning

Dette forslaget til skjøtselsplan er laget på grunnlag av befaring og samtaler med naturforvalter Gunnar Helliesen i parkvesenet. Naturvernkonsulent Audun Steinnes (fylkesmannen), soneleder Bjarte Nordbø (parkvesenet), skogsjef Stein Erik Storli (Time, Klepp og Hå) og Jan Helliesen (Rogaland Jeger- og fiskerforbund) har også deltatt på befaring.

Nyttige innspill har kommet fra daglig leder Johan Kåre Gjølme (Ryfylke Friluftsråd), Asbjørn Folvik (Norsk Ornitologisk Forening) og Eirik Stople (fylkesmannen).

Historikken fra Store Marøy er innsamlet fra flere skriftlige og muntlige kilder, blant andre fra Byarkivet i Stavanger.

Bildene er tatt våren 1997 av Norsk Fly og Flyfoto A/S. Bildemanipulasjonen er gjort av Hilmar I. Løland.

Ryfylke Friluftsråd har stilt kr. 10.000 til disposisjon for utarbeiding av skjøtselsplanen.

Stavanger 30.03.99

Erik Thoring

Store Marøy i dag

Store Marøy er en 114 dekar stor holme i Gandsfjorden som ligger rett øst for Rosenli på Storhaug. Fra Wyller-fyret er det 670 meter over til Marøy. Øya er eid av Stavanger kommune og er i gjeldende kommuneplan (1998-2009) merket som LNF-område.

150 meter nord for Store Marøy ligger Litle Marøy sjøfuglreservat som er i privat eie.

Farvannet rundt Marøy, særlig nord og nord-øst er preget av flere mindre holmer, grunner og skjær. Øya er ikke tilrettelagt for friluftsliv. Det finnes dog gode brygge- og ankringsmuligheter for mindre båter nord og nord-øst på øya. Friluftsbuiken er relativt liten og konsentrert til sommerhalvåret.

Det ble drevet jordbruk på Store Marøy inntil slutten av 1950-tallet. Rester av bygninger, drifteteieier, steingjerder, beiter og innmark er fortsatt godt synlige. De åpne arealene med grasmark og lynghei er i stor grad gjengrodd med einer og lauvskog. Dessuten er det gamle plantefelt av sitkagran og norsk furu på øya.

Store Marøy før

Store og Litle Marøy hørte fra gammelt av til husmannsplassen Digernes øst på Storhaug. I 1809 fikk husmannen på Digernes rett til "at oppføre sig et Huus på den største af disse Øer, og derefter at opprydde og dyrke saa meget han formaar på begge Marøerne".

Digernes hørte til Hetland prestegård. Fra 1850 ble det meste av prestegårdjorda delt opp og solgt på auksjon. I 1868 ble Store og Litle Marøy skilt fra Digernes. Store Marøy fikk gardsnummer 23 og bruksnummer 27. Litle Marøy fikk bruksnummer 26.

Store Marøy ble nydyrket blant annet av en

familie fra Forsand som bosatte seg på øya. Familien skal ha vært svært arbeidssomme. De rodde til Stavanger og hentet matavfall som grisene ble føret med. Dokagger ble også tatt med fra byen, og brukt som jordbedringsmiddel. Selv små fjellhyller ble møysommelig dyrket.

Natmissionen

I 1916 kjøpte Stavanger Natmission Store Marøy for 8000 kroner. Øya har da fire eiere og heter Berøa. Natmissionen har tenkt å bruke øya som kurssted for alkoholikere. I 1917 ble Stavanger kommune tilbudt Store Marøy mot at kommunen overtok gjelda som er tinglyst på eiendommen, på i alt 9100 kroner.

Natmission skrev at kurssted er uaktuelt " på grund av den store innskrænking paa spirituose drikke der er for tiden". I gaven medfølger et stort nesten nytt våninghus, fjøs og en ny løe og ved sjøen et båtnaust. Det følger også med en steinbrygge hvor skøyter og små dampbåter kan legge til. Øya kan fø 7-8 kyr, en hest og noen sauer, mente Natmissionen.

Stadsingeniøren anbefalte kommunen å overta. I uttalelsen het det blant annet:

"Yndet utflugssted"

"Større dele av denne (Store Marøy, vår anmerk.) maatte kunne beplantes og den vil da med sit kuperte terræng virke til at forskjønne byens omgivelser. Den har omtrent samme størrelse som Sølyst og vil beplantet og forsynet med badepladse, hvortil der paa et par steder er bekvem anledning, antagelig kunne bli et yndet utflugssted".

I mars 1918 gikk bystyret inn for å overta Store Marøy. Øya ble forpaktet bort til en årlig leie på 600 kroner. Men kommunen var misfornøyd med forpakternes drift og vedlikehold. I 1923 ble Store Marøy solgt til Staten for 10.000 kroner. Kommunen krevde forkjøpsrett i tilfelle Staten seinere vil avhende eiendommen.

Karantenestasjon

Staten har karantenestasjon på Vaulen, men vil le overflytte denne til Store Marøy. Men øya fikk en relativt kort levetid som karantenestasjon i statlig regi. På slutten av 1930-tallet er driften mer og mindre avviklet (pers.med. pensjonert fylkesveterinær Sigurd Ledaal).

Like etter krigen kjøpte kommunen Store Marøy tilbake fra Staten. Både jordbruksdrift og karantenestasjon fortsatte, men nå i privat regi. Øya var imidlertid lite egnet som karantenestasjon fordi det var problemer med å ta i land større dyr. Wilhelmine Sivertsen som opprinnelig kommer fra Torshavn på Færøyene er den siste fastboende på Store Marøy. På slutten av 1950-tallet blir øya fraflyttet.

På Klovnaskjær like nord for Marøy har fiskere ei redskapsbu. Denne blir revet som følge av hærværk og tyverier.

Hareoppdrett

Rundt 1960-61 ble Store Marøy bortleid til Stavanger og Rogaland Jeger- og fiskerforening. Foreningen har planer om å drive hareoppdrett og gikk straks i gang med skogplantning. I løpet av få år ble det plantet 5000 sitkagran og bergfuru. Bygningene som står tomme ble utsatt for stadig hærværk, blant annet påsatte branner. Driftsbygningen ble revet og noe av materialene blir brukt til å bygge 2.etasje på gardsbruket på Lindøy.

Hareoppdrettet pågikk i en årrekke, men ble for det meste avviklet i løpet av 1980-tallet. Fra tid til annen blir det utsatt kaniner på øya.

Fugleliv og vegetasjon

For over 40 år siden var landskapet på Store Marøy preget av lynchhei, grasmarker og nakent fjell. Vegetasjonen bestod av noen klynger med frukttrær, en havnehage, einer og enkelte spredte trær.

Det aller meste av vegetasjonen vi ser i dag er med andre ord kommet til i løpet av de siste

40 åra, dels som resultat av skogplantning (gran og furu) og dels som følge av naturlig tilvekst av einer og lauvtreslag.

Lynchheia er sterkt på retur og mye av beiter og innmark er i ferd med å gro til. Fuglelivet har endret seg i takt med vegetasjonen. Fugler som er knyttet til blandingsskog og utmark har etablert seg på Marøy. Vegetasjonen virker også tiltrekkende for en del småfuglarter som overvintrer eller er på streif.

Det er et stort antall holmer, skjær og gruntvannsområder som gjør Marøy særlig interessant som fuglelivsområde. Storskarv og heigre har fast tilhold i farvannet høst og vinter, og en rekke andefugler beiter her, blant andre siland, ærfugl og kvinand. I tillegg kan man påtreffre alkefugler, i første rekke teist.

Se egen artsliste bakerst i heftet.

Hva vil vi med Store Marøy?

De aktuelle tiltakene på Store Marøy har tre mål:

1. Gjenskape og vedlikeholde deler av det gamle kulturlandskapet.

Hensikten er å gjenskape kulturlandskapet på Store Marøy slik det kan ha sett ut på 1950-tallet. Det vil i første omgang bety hogging og rydding av det meste av trær og busker. Hvor stort omfang ryddingen skal ha vil fremgå i skjøtselsplanen.

Gjerder, drifteveier og bygningstuffer skal repareres i den grad det er behov for det. Et gjenskapt landskap må vedlikeholdes. Det kan skje ved lyngbrenning, slått og beiting av husdyr.

2. Skånsom tilrettelegging for friluftsliv.

Store Marøy skal fortrinnsvis være et utfartsmål for de minste båtene. For sterk tilrettelegging kan føre til økt trafikk store deler av året og virke negativt på fuglelivet i området. Det er bakgrunnen for at tilretteleggingen blir moderat:

- Anlegge to til tre båtdrag i eksisterende båtstøer
- Restaurere steinbrygge lengst sør i bukta på nord-østsiden samt hovedbrygga
- Fortøyningsfester
- Rydde badestrand lengst nord i bukta på nord-østsiden.
- Renovasjonsordning og eventuelt fast grillplass.

Spørsmålet om bygging av toalett bør vurderes på et seinere tidspunkt.

3. Bevare Store Marøy som viktig lokalitet for sjøfugler.

Tiltakene som er nevnt i pkt. 1 vil nødvendigvis virke negativt på fuglearter som er knyttet til skog, busker og kratt. Det er ingen ulykke. Gjengroingslandskap finnes det på de fleste byøyene, det er lyngheiene og gammelt kulturlandskap som er på vikende front. Mer lyng og slåtteeng på Store Marøy kan dessuten virke tiltrekende på andre arter, for eksempel rugde og enkeltbekkasin.

Det viktigste er å verne om Store Marøy som en viktig sjøfugllokalitet. Øyas nære beliggenhet til Litle Marøy sjøfuglreservat gjør at det ikke er ønskelig med for stor trafikk i sommerhalvåret. I vinterhalvåret er farvannet rundt Marøy en viktig beitelokalitet. Av samme grunn er det ikke ønskelig med for mye båttrafikk til øya på denne tiden av året.

Tiltakene som er nevnt i pkt.2 vil utvilsomt gjøre øya mer attraktiv som utfartsmål. Men vi tror ikke trafikken blir for belastende på natur og fugleliv fordi tilretteleggingen er myntet på de minste båtene som blir lite brukt vinterstid.

Dette skal skje:

Store Marøy deles opp i fire skjøtselsfelt. Felte-
ne er vist med stiplet linje på flyfotoene. Det
gjelder både flyfoto som viser nå tilstand og fly-
foto som viser vegetasjonen etter tiltak.

Sistnevnte, altså de manipulererte bildene, vi-
ser hvilken vegetasjon/enkeltrær som skal be-
holdes. Dette er også vist med tallreferanse
med tilhørende tekstbeskrivelse. Det samme er
gjort med tilretteleggingstiltak. For hvert felt er
det gitt retningslinjer av mer generell karakter.

Felt 1

Feltet omfatter i hovedsak to beitemarker. En i
tilknytning til båtstøene mot nord og den største
marka som ligger vest for driftevegen, avgrenset
av granskogen i sør og et delvis skjult steingjer-
de mot lyngmarka i øst.

Det meste av trærne finnes i og rundt hav-
nehagen og hustuftene og består i stor grad av
osp. Einer finnes det spredt over det meste av
området. Det er også noe bjørk og ask som har
kommet opp i et lite søkk som løper fra hustuf-
tene og vestover.

Lengst nord på feltet er det nakent fjell,
skrinn lyngmark, strandenger og gamle båtstøer.
Feltet omfatter også to hagestykker med Ombo-
plommer. Her er en oversikt over vegetasjon
som skal få stå:

- F1 Rogn 1 stk.
- F2 Rogn 1 stk.
- F3 Plommehage inkl. rogn ved rydningrøys
mot vest..
- F4 Søyleeiner 1 stk
- F5 Rogn, flere mindre ved veg
- F6 Rogn, flere stk. i ur og 1 ask
- F7 Hyll, 1 stk. ved stor stein
- F8 Rogn, 3 stk. , ask 1 stk alle ved bergskrent

- F10 Epler/plommer, mindre felt ved veg. Hyllen
ryddes vekk.
- F11 Tuntre, 1 stk. i havnehage
- F12 Kirsebær 3 stk, stor kristtorn, alle ved bergs-
krent havnehage

Alle enkeltrær merkes med fargebånd før ryd-
ding.

- A To fortøyningsbolter i fjell.
- B Deponeringsplass for stein, rydding av
strand
- C Båtrulle i naustuft
- D Båtrulle i stø
- E Brygge restaureres, men utvides ikke.
- F Båtrulle innerst ved brygge
- G Grillplass-informasjonsplakat-bossdunker

Generelt: Enkelte særpregede einere kan spa-
res i den østvendte beitemarka mot felt 3. Krist-
torn uansett størrelse kan få stå. Gamle stein-
gjerder skal repareres.

Felt 2

Dette feltet omfatter i hovedsak lyngmark på
bakkedraget nord og øst for Marøys høyeste
punkt. Oppslaget av trær og einer er relativt be-
skjedent her. Det er også to innegjerdede
beitemarker, en ved sjøen og en på et lite plata
like ved.

- F16 Rogn 1 stk.
- F17 Rogn 1 stk.
- F18 Rogn 1 stk i ur.
- F19 Furu 1 stk.
- F20 Rogn 1 stk.
- F21 Rogn 1 stk

Alle enkeltrær merkes med fargebånd før ryd-
ding.

- H To fortøyningsbolter i fjell
- I Brygge restaureres
- J 2-4 fortøyningsbolter
- K 2-4 fortøyningsbolter

Generelt: Kristtorn uansett størrelse kan få stå.
Steingjerder repareres.

Felt 3

Feltet består av lyngmark i den østvendte skrånningen mot sjøen. Området er til dels sterkt tilgrodd med bjørk, einer og noe buskfuru. Sva-berg mot sjøen.

- F14 Furu, 1 stor og 2-3 mindre.
- F15 Rogn 1 stk.

Alle trær merkes med fargebånd før rydding

Felt 4

Området er dominert av en om lag 40 år gammel tett skog med sitkagran som er plantet på en tidligere beitemark. Sør for denne skogen er det plantet bergfuru. Midt i feltet, i et lite søkk, er det en gammel beitemark, for øvrig består området av lyngmark med oppslag av bjørk.

- F13 Gran og furu skal bestå med to unntak:
 - 6 stk gran ryddes ved åpen flate i skogen.
 - 1 stk. gran lengst vest i skogen hogges.

Enkeltrær i sone F13 som skal hogges blir merket med fargebånd.

Generelt: Alle lauvtrær og einere skal ryddes sør og øst for gran/furuskog.

Felt 1

Felt 2

Felt 4

Gjennomføring

Når og hvor ryddearbeidet skal starte avklares etter hvert med de involverte parter. Det må også avtales hvem som skal gjøre hva og hvordan de ulike tiltakene skal finansieres. Men ansvardsdelingen kan i hovedsak være slik:

Parkvesenet har det overordnede ansvaret for å gjennomføre rydding etter skjøtselsplanen og har også ansvaret for vedlikehold etter at rydding er gjennomført. Dette inkluderer eventuell bruk av beitedyr (geit og sau), maskinell slått og brenning. Parkvesenet har også ansvaret for en eventuell rundløype.

Ryfylke Friluftsråd har ansvaret for å gjennomføre tilretteleggingstiltakene for båtferdsel. I dette inngår restaurering av brygger, anlegg av båtruller, rydding av stein, anlegg av fortøyningsbolter og drift av renovasjonsordning.

Før ryddetiltakene starter må det settes opp en informasjonsplakat ved hovedbrygga som forteller publikum hva som skal skje på Marøy og hvorfor.

Marøy-prosjektet kan med fordel inkludere bruker-organisasjoner. Det kan være aktuelt å forespørre følgende om å delta i dugnadsarbeide: Rygja Kystlag, Østkanten Motorbåtforening, Sjøspeiderne, Jeger- og fiskerforbundet og Naturvernforbundet.

Prosjektet bør også være en utmerket anledning for en skole på Storhaug å drive aktiv naturkunnskap og samtidig gi elevene innblikk i en nær kulturhistorie.

Fuglene på Store og Litle Marøy

Artslista er laget på grunnlag av egne observasjoner i hovedsak i perioden 1993-99. Lista er supplert med opplysninger fra Toralf Tysse:

Storskarv, Gråhegre, Knoppsvane, Sangsvane, Grågåås, Kanadagås, Brunnakke, Stokkand, Ærfugl, Sjørørre, Kvinand, Siland, Laksand, Fiskeørn, Vandrefalk, Tjeld, Vipe, Polarsnipe, Myrsnipe, Enkeltbekkasin, Rugde, Storspove, Rødstilk, Strandsnipe, Steinvender, Hettmåke, Fiskemåke, Sildemåke, Gråmåke, Polarmåke, Svartbak, Makrellterne, Rødnebbterne, Teist, Alkekonge, Lomvi, Ringdue, Flaggspett, Låvesvale, Heipiplerke, Skjærpiplerke, Linerle, Sidensvans, Gjerdesmett, Rødstrupe, Steinskvett, Svarttrost, Rødvingetrost, Gråtrost, Løvsanger, Fuglekonge, Gråfluesnapper, Granmeis, Svartmeis, Kjøttmeis, Spettmeis, Kråke, Ravn, Stær, Bokfink, Grønnefink, Grønnsisik, Gråsisik, Grankorsnebb, Sivspurv.

Litle Marøy har Stavangers største hekkekoloni av måker, og øya har siden 1982 vært fredet som naturreservat. Det ikke tillatt å gå i land på Litle Marøy i perioden 15.april til 1.august. Hekkefuglbestandene på Litle Marøy varierer fra år til år. En telling i 1990 viste at fiskemåkene var i klart flertall med 450 individer. Deretter fulgte sildemåke med 140 individer, 60 gråmåker og 40 svartbak.

**Store Marøy
før tiltak**

Store Marøy etter tiltak

